

DUNGENSE HISTORIËN

Onafhankelijk Tijdschrift voor de Geschiedenis van Den Dungen

6^e jaargang, mei 2012
Dit is nummer 17.

Redactie: L. van Minderhout, R. van Nuland en E. Verzandvoort;
redactieadres: Groot Grinsel 25, Den Dungen, telefoon 073 5942088
of leovanminderhout@hetnet.nl

Dungense import (9): Hacken

Rond 1470 duikt in Den Dungen de achternaam Hacken op, steeds met -ck- geschreven en nooit met -kk-.

Elizabet Jan Peter Boudewijns van den Water, weduwe van Jan Jan Rutger Alarts, droeg het vruchtgebruik van een huis en erf in de Litsestraat, in totaal 10 lopensaten land, aan haar kleinzonen Wouter en Jan op, om er een cijns uit te verkopen. Zij waren de zonen van Jan Hacken en Elizabet Jan Jan Rutgers.¹

In 1480 erfde Jan dit huis bij deling tegen zijn broer Wouter.²

Deze eerste generatie Hacken in Den Dungen staat op blad GDD 66e.

Blad 66e

(66m)

Jan Hacken^{2 9 10 12 13 17 19 20} z w Wouter^{1 3 4 6 8 11 14 15 16 18 21 23}

leeft 1472¹, leeft 1473²¹

overleden voor 1482^{4 13}, voor 1481¹⁸, voor 1480³, voor 1477¹⁹, voor 1476²⁰, voor 1473⁶; tussen 1 en 15 maart 1473^{6 21}

x

(66f)

Elizabet¹² Jan Rutgers^{3 6 9 19 21}

= Elizabet Jan Jan Rutger Alarts⁴

woont op die Dungen¹²; overleden voor 1482⁴, voor 1480³, voor 1473^{6 21}, voor 1461¹²

xx²¹

(39w)

Mechteld¹¹ Henrik Weijgerganc²¹, wed. van Henrik Vogel^{16 21}, bakker¹⁶

kinderen:

1. Wouter^{1 3 4 5 6 7 9 15 18 19 20 21}

x Margriet⁷ Jans van den Camp⁵, zie blad 487

2. Jan^{1 2 3 4 6 8 9 10 15 17 18 19 20 21}, zie blad 66c

1. R 1241, fo 267v, 3-8-1472 [Litsestraat B 352]

2. R 1250, fo 423, 15-2-1481 [Jan belooft een pacht uit Litsestraat B 352]

3. R 1250, fo 208, 12-11-1480 [deling goederen Jan Rutten en Elizabet; Jan erft Litsestraat B 352, Jan erft Litsestraat 66]

4. R 1251, fo 340v, 1-3-1482 n.st. [Wouter draagt land in *die lytsche straat* op aan Jan]

5. R 1255, fo 198, 7-1-1486 n.st. [de *sceepdonck*]

6. R 1242, fo 166, 15-3-1473 [verkopen *die liesbeempt* aan de zonen van Rutger van Griensvenne]

7. cijns 767 [sceepdonc]

8. R 1256, fo 125, 19-10-1486 [Jan belooft een cijns te betalen uit Litsestraat B 352]

9. R 1247, fo 445v, 15-5-1478 [vruchtgebruik in Litsestraat B 352 en verkoop cijns]

10. R 1250, fo 447 [Jan belooft een pacht te betalen uit Litsestraat B352]

11. R 1245, fo 386, 2-8-1476 [beloven een pacht]

12. Illustre OLV-broederschap, Den Bosch, inv.nr. 119, fo 179v, 1460/1461 [doodschuld betaald]

13. Illustre OLV-broederschap, Den Bosch, inv.nr. 121, fo 173, 1481/1482 [betaling doodschuld]

14. R 1225, fo 35, 1454/1455, en vele andere plaatsen (zie fiches Smulders/Spierings)

15. R 1252, fo 315v, 4-6-1483 [cijns uit huis Donksestraat B 904]; ook Arnt z w Henrik Vogel treedt op (blad 39w)

16. R 1244, fo 145, 2-5-1475 [Jan Wouters draagt land in Schijndel op aan Arnt Henrik Voegel]

17. R 1250, fo 66v, 16-4-1481 secunda post palmarum n.st. [cijns uit *die sceepdonck*]

18. R 1251, fo 564, 14-2-1482 n.st. [Jan draagt helft van Donksestraat B 904 op aan Wouter]

19. R 1246, fo 336, 17-5-1477 [2 morgen land in *die buenre*]

20. R 1246, fo 292, 20-12-1476 [ze verkopen Jan Jan Peters cijns uit land in *dat campsche velt*]

21. R 1242, fo 157, 1-3-1473 [Jan draagt tocht in huis Donksestraat B 904 op aan zijn zonen en in twee huizen in Den Bosch aan Aart Henriks Vogel]

22. R 1243, fo 204, 11-1-1474 n.st.[belooft lijfrente uit Donksestraat B 904]

23. R 1230, fo 71v, 8-4-1460 [Jan koopt B 904]

De kinderen en kleinkinderen van Wouter Jans Hacken droegen achternamen als Vuchts (GDD 488), Van der Donk (GDD 359), en Van Daalhuizen.
De nakomelingen van Jan heetten Van Doorne (GDD 1063a), Van Griensven (GDD 38 en 66), Spierings (GDD 597b), en andere.

De herkomst van Jan Hacken ligt in Den Bosch en dat is nogal bijzonder; er zijn maar weinig Bossche voorouders te vinden bij 15^e - 17^e eeuwse inwoners van Den Dungen.

	Blad 66m
Wouter ^{1 2 3 4 5 7 8 9 10}	Gijsbert ⁶ ; Hacken ^{1 3 5 6 7 8 10}
overleden voor 1459 ⁷ , voor 1457 ¹⁰ , voor 1455 ¹ , voor 1454 ² , voor 1437 ⁸ , voor 1434 ⁵	
x (2262)	
Hilleke ^{1 2 10}	Huberts Steenwech ^{3 5 7 8 11} Jan Huberts
Hillekes andere huwelijk is met Aart van den Hezeacker ^{2 5 7 8 11} , waaruit een zoon Goossen ^{2 7}	
kinderen:	
1. Jan ^{1 8} Hacken ^{2 4 5 7 9 10} ,	
x Elizabet Jan Rutgers; zie <u>blad 66e</u>	
zijn andere huwelijk is met Mechteld ^{4 9} , wed. van Henrik Voegel ⁴ (blad 39w)	
2. Hubert Hack ^{5 8 10 11}	
3. Henrik ¹⁰	
4. Christien ¹⁰	
1. R 1225, fo 35, 7-2-1455 [pacht uit land in Oisterwijk]	
2. R 1224, fo 112v en 114, 10-5-1454 en 25-5-1454 [beloftes]	
3. R 1210, fo 97, 3-8-1440 [Mgr Arnt Buc verkreeg tegen hen en Henrik Steenwech z w Gerit Monic, Klaas Meersken x Cecilia Dirk Buc en Hille en Christijn drs w Henrik van den Kelre een pacht en cijns, opdracht nu aan Mgr Goyart van Rode]	
4. R 1239, fo 88v, 14-6-1470 [belofte]	
5. R 1204, fo 211, 4-6-1434 [ze dragen Paulus van Vessem man van Christina Huberts Steenwech een cijns uit een huis in Den Bosch op]	
6. R 1215, fo 290v, 12-2-1445 n.st. [Wouter belooft een pacht]	
7. R 1229, fo 292, 7-8-1459 [Hille draagt tocht in cijnzen, een uit huis in Den Bosch, op aan haar zonen Jan en Goossen]	
8. R 1208, fo 161, 12-11-1437 [Aart draagt de tocht in land op die hoghedonck in het vrijdom aan Hubert en Jan op]	
9. R 1245, fo 386, 2-8-1476 [Jan en Mechteld beloven Jan Jans van den Heuvel geld te betalen]	
10. R 1227, fo 422, 27-5-1457 [Hilla draagt Jan Hacken de tocht op in een cijns van 8 pond die Jan die Zeelmeker beloofd had aan haar, gedurende haar leven en daarna aan haar kinderen, uit een hofstad met gebouwen in de Vuchterstraat DB, die van Wouter was; Jan draagt die cijns op aan Christien weduwe van Rutger van Kessel z w Jan Cortroc]	
11. R 1202, fo 10v, 27-10-1431 [Aart draagt deel in een huis op de Markt DB op aan Jan van der Audermolen; meer akten]	

De laatste Hacken met bezit in Den Dungen was Jacob Jan Jacobs in het begin van de 17^e eeuw, die in Rosmalen woonde.

Een plek met geschiedenis (8): Het leeken

Een pro-memorie-post in het Dungense verpondingsboek luidt:
*Jan Adriaans de Vos het leeken in de vaartgraaff weg gesteeken met den boom een halve mergen memorie.*³

Het "memorie" duidt erop dat geen verponding (onroerend-goedbelasting) geheven werd of kon worden geheven.

Jan Adriaans de Vos was de eigenaar van dit onroerend goed.

Het leeken is de naam van het onroerend goed. Het bestaat niet meer, is *weg gesteeken in de vaartgraaff*. De toevoeging *met den boom* is niet duidelijk; stond er een boom, of werd het weg gestoken met een boom?

De vaartgraaf was de waterweg tussen de Eikendonk en de stad Den Bosch. Het oppervlak van het leeken was ½ morgen, d.i. 3 hont ofwel 0,33 ha.

Die eigenaar Jan Adriaan Henriks de Vos was getrouwd met Oijke Jan Henriks Eikemans⁴. Zij had in 1674 *een veltjen hoeijlants* geërfd, *rontsomme in de vaartgraaf behalve 1 zijde naast de claeren camp.*⁵

De Claeren camp was C80, de Clarissen kamp, of *de leege klore*.

De eerste indruk is dan dat het er zo ongeveer moet hebben uitgezien.

Jan Henrik Eikemans had deze ½ mergen hooi- of weiland in 1656 gekocht van de kinderen Huibert van der Merendonk. Het perceel heette toen *het leeken* en werd begrensd door

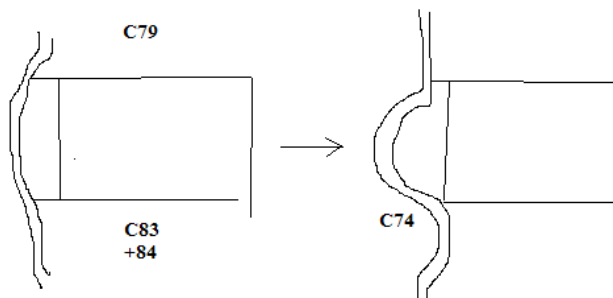
- erf van de Clarissen noordwaarts C80,
- de vaartgraaf zuid-oostwaarts,
- Marieke weduwe Henrik Dierks C79,
- de vaartgraaf.⁶

In een nog eerdere akte, waarbij Jan Huibert Huiberts van der Merendonk het perceel erfde van zijn ouders Huibert en Conegonda Jan Willems⁷, is de belending

- erf van het klooster St. Clara in Den Bosch C80,
- de vaartgraaf,
- Adriaan Jansen Spierings C79,
- Wouter van Achelen C74.

Hier kan uit worden opgemaakt dat de vaartgraaf steeds meer om *het leeken* heen ging lopen. ofwel dat de meander in de vaartgraaf meer en meer rondom *het leeken* ging stromen.

We stellen ons dat zo voor.

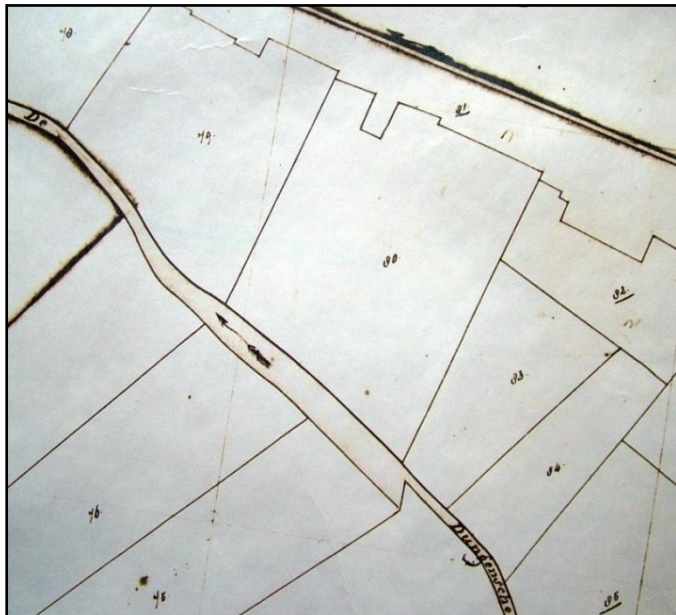
Een bevestiging daarvoor is de laatste belending, die van Wouter van Achelen, op C74 aan de overzijde van de vaartgraaf.

Het leeken was een *weijveldeken* in 1582⁸, een *campken lants het leeken*⁹, een stukje land *het leken*¹⁰, een *zegveldeken of d leedeken*¹¹, een stuk land *dat leeyken*¹², of een stukje broekland *dat ledeken*¹³, en is terug te voeren op Jan van den Kamp. Katarina Jans van den Kamp weduwe van Godschalk Gizelmaars was dat land aangekomen van haar broer Jan Jans van den Kamp in haar weduwelijke stoel, en toen zij het in 1431 wilde verkopen aan Aart van der Weijden, goudsmid¹⁴, werd het door haar zoon Engbert vernaderd en opgedragen aan Henrik van den Kamp¹⁵.

In al deze akten tot aan 1582 worden steeds de belendende percelen C83+84 en C79 genoemd, een teken dat de vaartgraaf of *die lee*¹⁶ daar ter plaatse toen nog niet zo meanderde.

De begroeing van *het leeken* bestond uit zeggen; het was een zegveldeken. Dat past goed bij een drassig terrein langs een meanderende lee.

Rond 1700 werd het *leeken weg gesteeken*: de bocht werd recht getrokken. De kadasterkaart van 1832 bevestigt dat ter plaatse van *het leeken* aan de vaartgraaf was gewerkt. Verder stroomopwaarts dan *het leeken* is de vaartgraaf veel smaller en de abrupte overgang is precies bij de zuidhoek van perceel C80.

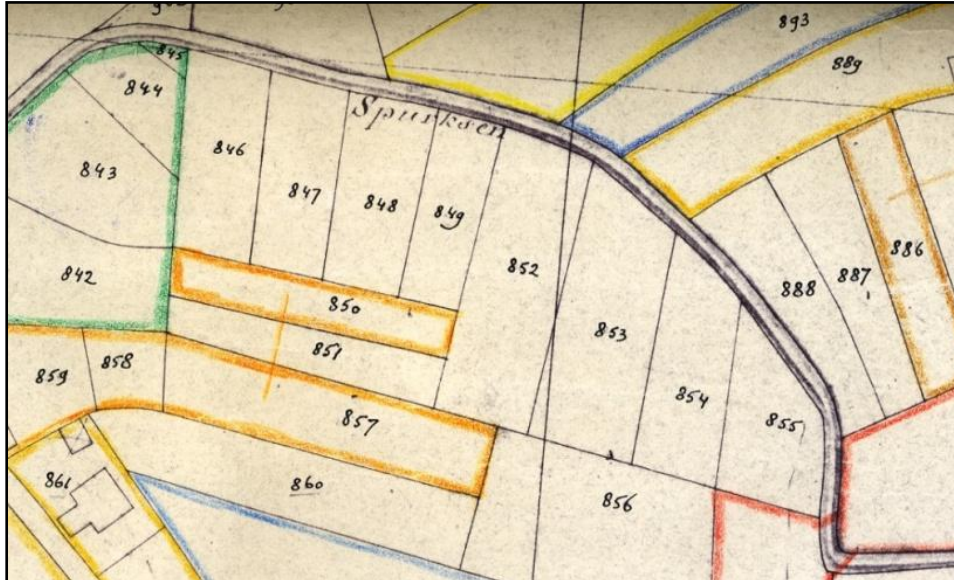
Uitsnede uit kadaster Den Dungen, sectie C, eerste blad. De donkere lijnen bovenaan stellen de berm-sloot langs het kanaal voor.

Het leeken ligt nu goed verborgen onder een provinciehuis-bewakende hoop vuilnis.

Een plek met geschiedenis (9); de Venhamer

Tussen Spekstraat en de dijk zag het er op de kadasterkaart van 1832 zo uit. De kleuren geven enkele van de eigenaren aan. Geheel links in de figuur verloopt de Spekstraat ter hoogte van het Griensvenneke.

Het gaat ons hier om de percelen B846 - 855 achter Spekstraat 9 en 11, die als volgt in het verpondingsboek 1704 staan, opgemeten door Mans.

Zebert Gerits van der Westelaken B846 en B854,
Jan Cornelissen van der Merendonk B847 en B850,
Mathijs Jans van Griensven B848,
Lijsbet weduwe Jan Gerits Wijgengangs B849, B851 en B852,
Huibert en Jan Cornelisen van der Merendonk B853,
Adriaan Jacob Jaspers B855.

Deze personen waren familie van elkaar, uitgezonderd Mathijs die zijn perceel had gekocht van Jacob Jan Franssen.

Henrik Jan Rutten van Griensven 10b

kinderen:

1. Jutke x Adriaan Jans Brock; nakomelinge is Sophia dochter van Huibert van Bruhese en Marieke Brock.

2. Henrik 10d

dochter Jaexke x Gerard Klaas van Hannen 589

kinderen: a. Lijske x Jan Frans Daniels 833; de zoon is **Jacob**

b. Hendrik 590; de dochter is **Elizabet** x Jan Gerits Wijgengangs

3. Henrik 10c

dochter Jenneke x Huibert Huiberts van der Merendonk 189

kinderen: a. Heijltje x Hendrik Goijaarts Smits 241

zoon Hendrik heeft een dochter Maria x **Adriaan** Jacob Jaspers 1113

b. Hendrik 189a

dochter Teuniske x **Zebert** Gerits van der Westelaken

zoon Cornelis heeft zoons **Huibert** en **Jan**.

De getallen achter de namen zijn de bladen van Genealogie van Den Dungen GDD.

De kamp heet *den venheuvel*, en dat was ook zo in het verpondingsboek 1704 van Mans.

De akte van verdeling van deze kamp land, nagelaten door Sophie Huiberts van Bruhese, werd in 1661 opgemaakt door notaris De Louw in Den Bosch.¹⁷ Die akte vermeldt dat de kamp land opgemeten was door *Jan Jansen Spierincx geswooren lantmeter*.

Het gaat om percelen akkerland met een totale oppervlakte van 15¹⁸ of 20¹⁹ lopensaten, ofwel ongeveer 3 morgen. Korte tijd eerder bestond het complex niet alleen uit bouwland, maar ook uit groesland, hopveldjes en houtwas.²⁰

B846+7+50 *eenen grasdries metten streep dwers door totten dijk toe*

B848+53+54 *eenen grasdries*

B849+52 *eenen acker teulants en de ½ van de acker daarnevens*

B850 *een hopveldeken*

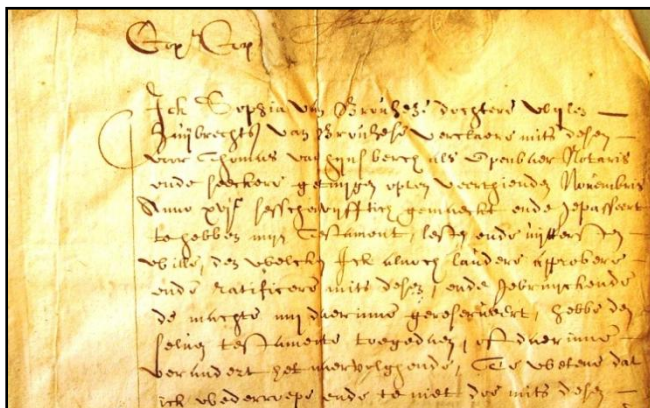
B851 *een hopveldeken*

B855 *eenen geeracker ende houtwasch en de ½ in den acker daar beneffens*

In de voorgaande jaren is soms sprake van *zeij ende weijlant* (16^e eeuw), maar aanvankelijk was het hier een kamp broekland of weiland.

Sophie van Bruhese had de Venheuvel nagelaten aan de kinderen van Huibert van der Merendonck en die van Gerard Klaas van Hannen.²¹ Aangezien er problemen schijnen te zijn geweest met de overerving is er een notariële verklaring over de familierelaties opgesteld²², en is een afschrift van Sophies codicil in het Dungense gemeentearchief terecht gekomen.

Op de Venheuvel rustte toen de last van 1 stuiver en 14 penningen grondcijs aan de heer van Boxtel en een cijs van 6 gulden aan de Dungense armmeesters.

De aanhef van Sophia van Bruheses codicil.

Ick Sophia van Brouhese dochtere wijlen Huijbrecht van Brouhese verclaere mits desen voor Thomas van Hijnsberch als openbaer notaris ende seeckere getuijgen opten veerthienden novembris anno 1656 gemaectt ende gepasseert te hebben mijn testament lesten ende uijtersten wille, den welcken ick alnoch laudere approbere ende ratificere mits desen, ende gebruijckende de machte mij daerinne gereserveert hebbe den selven testamente toegedaen oft daerinne verandert het naervolgende:

te wetene dat ick wederroep ende te niet doe mits desen alsulcken legae van een huijs metten gronde ende toebehoorten staende binnen deser stadt inde Orttentraet op den hoec van het Tullenstraetie als ick bij den voorschreven mijnen tetamente hebbe gelaeten ende gelegateert aen Jenneken wedue wijlen Huijbrechts van Merendonck, woonende ten Dungen, ende aen Hendrick ende Theunis hare twee sonen, onder hen dryen even gelijk, maeckende in plaetse van dyen aen de voorschreven Jenneken wedue Huijbers van Merendonck, Henrick haeren sone, item aen Henrick Geraerts van Hannen ende aan Lijske sijne sustere huijsvrouwe van Jan Franssen, onder hen viere de dode handt mette levende te deijlen, mijn landt ten Dungen gelegen, geheten **het venheuvel**, metten chijs ende lasten daerop staende, ...

15 december 1657, Th. van Hijnsberch notaris.²³

Adriaan Brock en zijn vrouw Jutke Henriks van Griensven hadden de kamp *de venhamer* van 3 morgen in 1565 geërfd.²⁴ Het valt op dat in deze delingsakte en alle voorgaande aktes de kamp de venhamer heet en niet de venheuvel. Zowel *heuvel* als *hamer*²⁵ duiden op een verhoging in het landschap.

Zou de omzetting van grasland naar bouwland samengaan met de omzetting *venhamer* naar *venheuvel*?

Het werd nieuw land genoemd als een weide gebroken werd. Akkerland, dat produktiever is dan (onbemest) weiland, werd nodig bij de toename van de bevolking in de 16^e en 17^e eeuw.

Kadastraal gezien zou *de venhamer* kunnen worden ingetekend als 1 perceel van 1 eigenaar. Niettemin was er een opdeling in stukken akker- en weiland.

Jan Rutgers van Griensven kocht *de venhamer* in 1504 van Henrik Antoon Everts als man van Elizabeth Jan Engberts van der Boijdonk.²⁶ De kamp is afkomstig van Rutger van der Hellen in de 14^e eeuw en kwam via Roelof Peters Bever²⁷ aan Henrik Rutgers van der Hellen²⁸, daarna aan Willem Jan Daniels²⁹, en Aalbert Henrik Rutgers van der Hellen³⁰ aan Margriet weduwe van Aalbert, die voor de tweede keer trouwde met Engbert van der Boijdonk.³¹

De eigenaar van *De Venhamer* betaalde een grondcijs aan de heer van Helmond; later aan de heer van Boxtel - blijkbaar had de Helmondse heer zijn grondcijsinkomsten verpatst aan die van Boxtel. In 1661 ten tijde van de verdeling rustte de verplichting van een grondcijs te betalen op perceel B848 en B852.

De dijk werd om *De Venhamer* heen gelegd (in de 17^e eeuw?) In ieder geval in 1661 was dat het geval. Maar in geen enkele oudere akte komt de dijk voor. Alle percelen van *De Venhamer* moesten na de verdeling een stuk dijk en loopgraaf onderhouden.

Tenslotte, het lidwoord verschilt in de aktes. Twee keer schreef men het venhamer, waarvan eenmaal *fenhamer*, en verder de venhamer.

Met op de achtergrond de bebouwing van de Spurkstraat is aan het einde van perceel B869 (rechts) nog steeds de plaats te bepalen van de dijk (de bomenrij) en de loopgraaf of beek. Vanaf dit punt buigen dijk en loopgraaf scherp naar het noorden bij perceel B855. Achter de toeschouwer ligt de *venhamer*. Het perceel links is B878.

Meer naar het westen ligt de nieuwe beek (ruilverkaveling ca. 1963) op ongeveer dezelfde plaats als de oude. Van de dijk die hier gelegen moet hebben is geen spoor meer te vinden. Het prei- en maisland links is de venhamer. Op de achtergrond een boomgaard aan de Beemdweg.

De venhamer grensde aan huis en erf Spurkstraat 55 (midden achter, opslag) en burenen. Daartussen ligt nu de nieuwe beek (let op de schuinstaande paal met vlier, die ook op de voorgaande foto staat). Het land achter het slootje op de voorgrond, althans het linker deel, zou kunnen overeenkomen met perceel B855 van de venhamer.

De watersnood van 1757

Toen in het vroege voorjaar van 1757 het dorp geheel onder water stond was de nood uiteraard groot.

In maart en april van dat jaar werd brood voor de mensen en hooi voor de beesten uitgedeeld door borgemeester Bastiaan van den Heuvel en schoolmeester en dorpschrijver Hendrik van Couwenberg. De onkosten van 334 gulden 16 stuivers en 10 penningen kwamen voor rekening van de Raad en rentmeester-generaal van de domeinen, volgens besluit van de Raad van State.

Voor de periode van 1 t/m 14 april bestaat de volgende lijst van uitgereikt voedsel aan *de noodlijdende en armen personen der parochie van den Dungen*.³²

Maria weduwe Strackens en 2 kinderen	0 beesten
Piet van der Donk, vrouw en 4 kinderen	4
Ariaan den Hartog, vrouw en 2 kinderen	2
Paulus van Hommel, vrouw en 1 kind	1
Adriaan de Jong, vrouw en 3 kinderen	1
Geert van der Donk, 3 kinderen	3
Antonij Strackens, vrouw en 4 kinderen	3
Jan van den Heuvel, vrouw en 3 kinderen	1
Jenneke van Breda, met 1 kind	0
Antonij Castelijns, vrouw en 3 kinderen	3
weduwe Coesfelt en weduwe Van Empel	0
weduwe R. van der Merendonk en 2 kinderen	2
Maria Denis van Uden en 1 kind	0
Maria van Empel en 2 kinderen	1
weduwe Jan van Vreede en 1 kind	0
Adriaan Cuijpers, vrouw en 3 kinderen	0
Jan van Hannen	0
Fransis Spierinx, vrouw en 3 kinderen	1
Geert Broeren met 2 kinderen	0
Rut Pels en zijn zuster	0
Delis Broeren met 4 kinderen	2
Claas de Weert, vrouw en 1 kind	1
weduwe Jan van den Laar, met 2 kinderen	1
Jan Captejns, vrouw en 5 kinderen	0
Arien van den Dungen, vrouw en 2 kinderen	1
Jan van den Dungen, vrouw en 1 kind	1
Willem van Griensven, vrouw en 3 kinderen	1
Peter Broeren, vrouw en 5 kinderen	1
weduwe Lokven en H. van Dungen, 5 kinderen	2
Aaltjen Weijgers	0
Adriaan Custers, vrouw en 4 kinderen	2
Adriaan van den Steen, vrouw en 4 kinderen	3
Jan van Wert, 4 kinderen	1
Coenraad Geerling, 3 kinderen	0
Jan van Vrede, vrouw en 4 kinderen	1
Piet de Pauw, vrouw en 4 kinderen	0
Jacob van den Dungen, vrouw en 3 kinderen	0
Geert van Rooij, vrouw en 6 kinderen	2
weduwe van Acsouw	0
Fransus Ooms, vrouw en 3 kinderen	1
weduwe Piet van den Dungen, 1 kind	1
Antonij Dries van Hannen, vrouw	1
3 kinderen van Jan van Breda	0

Adriaan van Hannen, vrouw en 4 kinderen	0
Peter van den Steen, vrouw en 4 kinderen	3
Jan Pels, vrouw en 4 kinderen	0
Dirk van den Akker, vrouw en 3 kinderen	2
Wouter Spierinx, vrouw	0
Jan Spierinx, vrouw en 5 kinderen	2
Johannis Rovers, vrouw en 2 kinderen	1
Jan P. van Hannen, vrouw en 3 kinderen	2
Cornelis Verhofstad, vrouw en 6 kinderen	2
Heijlken Strackens	0
Antonij J. van den Dungen, vrouw, 3 kinderen	3
weduwe Fransis van Osch, 3 kinderen	1
Marten Ondersteijn, vrouw met 3 kinderen	3
Dit zijn 57 adressen ³³ en	41 stuks vee.

Verstrekt werd 130 pond brood; dat wil zeggen voor personen boven de 12 jaar 1 pond brood per dag, en voor kinderen de ½. Voor elk beest 50 pond hooi in 8 dagen.

In de *Lijste der schaaden* wordt vermeld:

Er zijn 621 vermogenden met 288 kinderen, er zijn 113 min vermogenden, en er zijn 153 armen in het dorp.

Aan vee waren er 574 beesten (koeien) en 121 paarden.

Er verdronken 22 koeien, 10 hokkelingen en 5 kalveren, en 7 paarden.

Er werden 43 huizen zwaar beschadigd, waarvan 4 *genogzaam geheel weg*. Van de schuren werden er 31 beschadigd, met de aantekening *sijnde de muren maer van houwt en leem gemaakt*.

Van de oogst werden bedorven: 333500 pond goed hooi, 9 mud rog en 5 mud witte bonen.

Sijnde meede wel alle de huijsen beschadigt, de eene meer, dander min, als verscheijde bakovens kelders en steene muren ingestort, behalven de menigte huijsmeubelen als casten kisten bedden etc. onmogelijk allen t zelve na den eijsch van ons regenten te begrooten;

nog ook van t geene door wegloop van t waater is weg gedreven;

waar uijt ligt te sien is den ellendigen toestant deezer ingeseetenen.

Ondertekend door de borgemeesters Bastiaan van den Heuvel, Jan en Antonij van Osch, en Marten Moors; opgenomen met Jan Otten timmerman en de schoolmeester, op 25 en 26 februari 1757.

De lijst van uitgedeeld voedsel omvat 57 adressen en 242 personen. Dat is meer dan de groep van de armen die volgens *de lijst der schaaden* uit 153 personen bestond. De *minvermogenden en armen* samen, 266 personen of 65 *familien*, waren daarentegen een grotere groep dan de 242 van de voedsellijst.

De uitreiking zal daarom wel naar feitelijke behoefte zijn geweest en besloeg grotendeels de klassen van de *armen* en *minvermogenden*, die een kwart van de hele bevolking uitmaakten. Ook in een verklaring van 28 maart van dat jaar spreken de borgemeesters en armmeesters over noodlijdende en armen, die zeker nog wel een maand hulp behoeven.

De ontvangers van voedselhulp bezaten 41 stuks vee, d.w.z. minder dan 1 koe per huis.

In de volgende aflevering van *Dungense Historien* zal het thema van oorzaak en gevolgen van watersnoden in de 18^e en 19^e eeuw weerkeren.

Het huis Spurkstraat 51

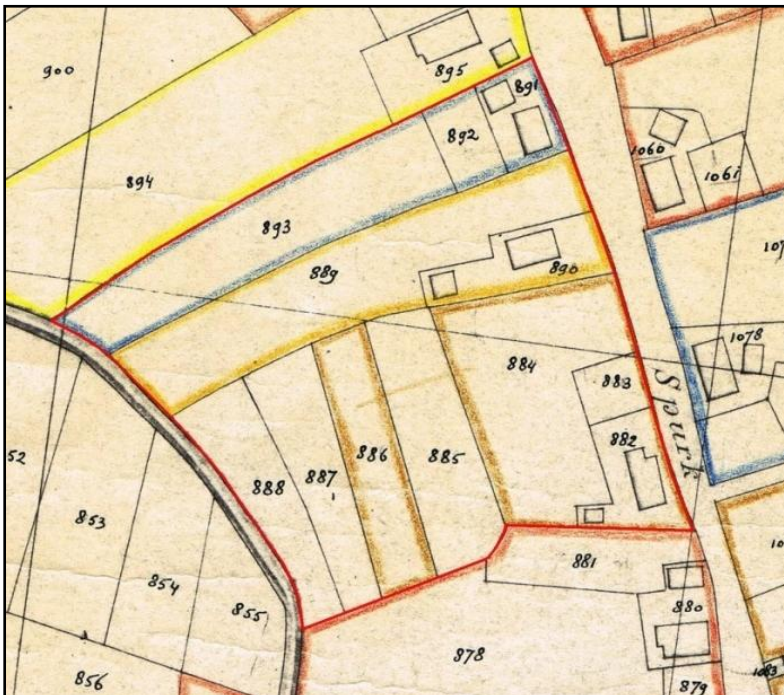
Een oplettende kijker³⁴ konstateerde dat de boerderij Spurkstraat 51 ontbreekt in de serie *Dungense boerderijen* (op deze zelfde website). De verklaring daarvoor is dat de fotograaf te laat was begonnen; de boerderij werd immers in 1956/7 afgebroken, en de serie foto's vangt aan in 1961.

Maar behalve de luchtfoto zijn er nog meer afbeeldingen van deze boerderij bekend.

De akker waarop dit huis (en de nrs. 53 en 55) werd gebouwd heette *den kijfakker*. Die naam duikt voor het eerst op in 1414. Toen bezat Willem Tepper als man van Sophie Mathijs Fiënzoon de zuidelijke helft (882-888) en Jan Rutgers van der Hellen de noordelijke helft (889-893). Dat er om de akker werd gegeven moet dus in 1400 of nog eerder zijn geweest. Opvallend is dat in een eerdere akte, nl. uit 1394, die naam niet werd gebruikt voor 882-888.³⁵

Kadaster 1832, sectie B, 2^e blad. De kleuren zijn onze aanduidingen voor de eigenaren. De kijfakker lag binnen de rode lijn en omvatte B882 t/m 893, in het westen grenzend aan de venheuvel. Het huis van Van der Donk is B882. Spurkstraet 53 is B890; Spurkstraet 55 is B891.

Het eerste huis dat op deze *kijfakker* werd gebouwd was Spurkstraet 53, daarna volgde 51 en tenslotte 55.³⁶

Het huis van Van der Donk is dan ook te dateren als 17^e eeuw en niet ouder.

De eerste afbeelding ervan komt voor op een ansicht in de serie 'Noord-Brabantsche boerenhofsteden'.

Vroeg 20^e-eeuwse Ansicht van Spurkstraat 51. Bron onbekend.³⁷

Hoewel niet erg scherp vinden wij het de moeite waard de personen wat uit te vergroten.

Vanaf het bevolkingsregister van 1880 staan er Van der Donken geregistreerd als bewoners van dit huis, dat achtereenvolgens de nummers B188 (in 1880), B207 (in 1900 en 1910), B106 (in 1925) en B120 (tot aan 1963) had. Als we aannemen dat deze foto van 1925 zou kunnen zijn, dan zou dit het huishouden van Mathijs van der Donk kunnen zijn geweest.

Een latere foto heeft dat laatste huisnummer B120 als opschrift.

Foto 235, B203 EV, afkomstig van Welstandsdistrict Oost-Brabant, uit 1941. Eerder gepubliceerd in Fotoboek Den Dungen, blz 81.

Er is nu een melkbussenrek gemaakt tegen de kleine hoekgevel. De betimmering van de bovenpartij in de hoek is gelijk aan die van de Ansicht, behalve dat er iets voor de duivengaten (?) zit. En er is elektrische stroom.

Architect H.J.H. Hanssen uit Vught maakte bijna dezelfde foto in 1941.

Foto 648, HJH Hanssen, 1941. Eerder gepubliceerd in Zes Eeuwen Den Dungen, blz 117. Water voor de geut in de "wtkamer" moest via de voordeur worden gehaald uit de put (geheel rechts op de foto).

Hierop is te zien dat het kleine raam in de grote hoekgevel inderdaad, evenals het grote raam, halve vensters heeft.

Nog een paar foto's uit die tijd zijn deze, waarvan de bron onbekend is.

foto 458 (boven) en foto 646 (rechts)

foto 647.

Dan zijn er 2 afbeeldingen uit ca. 1943 die in alle duidelijkheid laten zien dat we toen nog te maken hadden met een ongewijzigd 17^e eeuws gebouw.

Collectie EV

Collectie EV

Toen de krotwoning in 1956 zou worden gesloopt werd bij de bouwaanvraag voor het nieuwe huis dit zijaanzicht overgelegd.

foto 669; herkomst Welstandsdistrict Oost-Brabant. De achtergevel is in tegelmatig bepleisterd. De Spurkstraat is enkele jaren ervoor verhard.

¹ R1247, fo 445v, 15-5-1478.

² R1250, fo 208, 15-11-1480.

³ GA Den Dungen, Verpondingsboek 1704, fo 21v.

⁴ GDD blad 314a.

⁵ R1647 (deel A), fo 84, 13-1-1674.

⁶ R1586, fo 22, 28-10-1656.

⁷ R1854, fo 21, 29-1-1605.

⁸ R1849, fo 132, 26-2-1582.

⁹ R1846, fo 228, 26-1-1562.

¹⁰ R1354, fo 464, 26-9-1550.

¹¹ R1244, fo 221v, 30-6-1475.

¹² R1242, fo 112v, 18-11-1472.

¹³ R1212, fo 27, 24-1-1442.

¹⁴ R1201, fo 120, 10-7-1431.

¹⁵ R1201, fo 278, 31-8-1431.

¹⁶ als noot 12.

¹⁷ Stadsarchief Den Bosch, N 2694, fo 294, 8-12-1661.

¹⁸ Verpondingsboek 1704. Gemeten door notaris Mans.

¹⁹ Verdeling van de Venhamer in 1661. Gemeten door Jan Jansen Spierings.

²⁰ Eveneens, bij de verdeling in 1661.

²¹ Voor notaris Thomas van Heijnsbergen 15-12-1657.

²² N2 (oud inv.nr. N1050), blz 314, 7-12-1644 onder SMG ten huijse van Jan Handericx de Weert:

Jan Mathijs Spierincx, 78 jaar,

Adriaen Claes Handericx, 66 jaar, beiden wonend DD, verklaren tbv Handericx Huijbers van der Merendonck

dat zij wel gekent hebben Handericx Handericx Rutten van Griensven ende Jutien Handericx Handericx Rutten van

Griensven sijn suster getrouwt hebbende Adriaen Janssen Brock,

soo is te weten dat de voors. Handericx Handericx Rutten van Griensven ende de voors. Jutien sijn geweest eijgen

natuerelijcke gebroeders ende susters ende[van?] Jenneken Handericx Rutten van Griensven wesende de dochter van

Handericx Rutten voors. getrouwt hebbende Huijbert Huijbers van der Merendonck

ende Meriken dochtere Adriaen Janssen Brock verweckt bij Jutien sijn huijsvrouw getrouwt hebbende Huijbert van

Brauhesius, dewelcke is de eijgen nicht van Jenneken voors. ende Handericx sone Huijbert Huijbertsen van der

Merendonck verweckt bij Jenneken dochtere Handericx Handericx Rutten van Griensven sijn huijsvrouw

ende Heijlken ende Fijcken gesusteren dochte[ren] wijlen Huijbert van Brouhesius verweckt bij Meriken dr Adriaen

Brock sijn huijsvrouw,

soo is te weten dat de voors. Handericx Huijbers van der Merendonck ende de voors. Heijlken ende Fijcken sijn gerechte

nicht ende neve kijnderen. [GDD 10b, 10c]

Getuigen Jan Handericx de Weert en Jan Deelis Weijgancx.

-
- ²³ BHIC, toegang 5037, Dorpsbestuur Den Dungen, inv. nr. 9.
- ²⁴ R1847, fo 175, 28-6-1565.
- ²⁵ WNT., deel V, kolom 1735 – 1736.
- ²⁶ R1272, fo 54, 7-3-1504.
- ²⁷ R1181, fo 303, vrijdag na driekoningen 1400.
- ²⁸ R1183, fo 132v, donderdag na oktaaf van pasen 1403.
- ²⁹ R1189, fo 35, 13-12-1414. De kinderen van Henrik Rutgers van der Hellen verkochten t fenhamer aan Willem Jan Daniels; maar aangezien later Aalbert Henrik Rutgers bij deling van de goederen van zijn vader eigenaar werd zou de kamp vernaderd kunnen zijn geweest, of we hebben een transportakte gemist.
- ³⁰ R1206, fo 69, 27-3-1436.
- ³¹ R1232, fo 462v, 28-3-1463.
- ³² BHIC, Raad en rentmeester-generaal, toegang 9, inventaris nr 510.
- ³³ Het achterhalen van hun woonplaats is niet eenvoudig omdat deze groep veelal gehuurd woonde en er geen of nauwelijks huurkontrakten bewaard zijn gebleven. Toch kan meer dan de helft worden gelokaliseerd aan de hand van het Collectboek 1756.
- ³⁴ Ties van der Donk, Het huis van Van der Donk (op deze zelfde website).
- ³⁵ R1179, blz 763, 28-3-1394.
- ³⁶ De eerste vermelding van Spurkstraat 51 in R1673, fo 32v, 9-11-1679. Die van Spurkstraat 53 in R1570, fo 665v, 13-9-1649. Die van Spurkstraat 55 in R1663, fo 145, 7-12-1693.
- ³⁷ Op de achterkant van de kopie staat Boerderijte Den Dungen Spurkstraat 51, 728.6 (-.936.181), 17693 A.Bh repro, 9/11 '67.